

**İSLÂM HUKUKUNDA KADINLARA YÖNELİK HÜKÜMLER,
HALİL İBRAHİM ACAR (İSTANBUL: ENSAR NEŞRİYAT,
2021), 320 SAYFA.**

Provisions for Women in Islamic Law, Halil İbrahim Acar (İstanbul: Ensar Publication, 2021), 320 pages.

Meryem GÖKDERE

Doktora Öğrencisi, Milli Eğitim Bakanlığı,
Gaziantep, Türkiye.
*Phd. Student, Ministry of Education,
Gaziantep, Turkey.*

meryemgokdere27@gmail.com, Orcid.org/0000-0002-2117-6182.

Makale Türü / Article Types: Kitap Değerlendirme / Book Evaluation

Geliş Tarihi / Received: 6 Temmuz / January 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 18 Ekim / October 2022

Yayın Tarihi / Published: 31 Aralık / December 2022

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December 2022

Cilt / Volume: 22 Sayfa/Pages: 377-383

Atıf / Citation: Gökdere, Meryem. "İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler, Halil İbrahim Acar (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2021), 328 sayfa. [*Provisions for Women in Islamic Law*, Halil İbrahim Acar (İstanbul: Ensar Publication, 2021), 328 pages.]". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]-Bozok University Journal of Faculty of Theology [BOZİFDER]* 22 (Aralık / December 2022): 377-383.

<https://doi.org/10.51553/bozifder.1141726>

Etik Beyan/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Meryem GÖKDERE**).

İntihal / Plagiarism: Bu makale, en az bir hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Öz

İslâmiyet kadın-erkek, yaşlı-genç, büyük-küçük, siyah-beyaz ayırt etmeden bütün insanlığa hitap eden bir dindir. Buna göre İslâm'daki hükümler muhatap kitlenin içinde bulunduğu durum ve şartlar dikkate alınarak verilir. Bunlardan kimisi zenginlik, fakirlik, hastalık, çocukluk ve kölelik gibi değişken olabilirken, kimisi de kadınlık ve erkeklik gibi değişmesi mümkün olmayan durumlardır. Kadınların sahip olduğu bazı haklar ve onlara düşen bazı görevler tartışma konusu olan mevzulardandır. Nitekim kadın yaratılış ve hassasiyet bakımından erkekten farklı ama insan ve kul olma konusunda onunla aynıdır. Kadının bedenî ve ruhî açıdan farklı yaratılması onun hak ve sorumluluklar noktasında da erkekten ayrı değerlendirilmesini mecburi kılmıştır. Buna göre kadınların toplum içerisinde birden fazla rolü vardır. Kadının üstlendiği roller ev içinde ve ev dışında olmak üzere iki türdür. Bununla birlikte kadının yaratıcısına karşı da birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. İbadet ve sosyal sorumluluklar konusunda kadının görevleri bazen erkeklerden ayrılabilir. Şüphesiz ki bu durum kadını erkeğin birbirinden farklı yaratılmasından ötürüdür. İncelemesini yaptığımız bu eser, kadınlar hakkında gündeme gelen tartışmalı konuları ele alması bakımından okuyucusuna ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslâm hukuku, Kadın, Hak, Adalet, Hüküm.

Abstract

Islam is a religion that appeals to all humanity, whether male or female, old or young, big or small, or black or white. Accordingly, the rulings in Islam are given by taking into account the situation and conditions of the addressee. Some can be changeable, such as wealth, poverty, illness, childhood, and slavery, while others are impossible to change, such as femininity and masculinity. The rights and duties of women are among the subjects of discussion. Women are different from men in terms of creation and sensitivity, but they are the same as human beings and servants. The fact that woman was created physically and spiritually differently made it necessary to evaluate them separately from men in terms of rights and responsibilities. Accordingly, women have more than one role in society. The roles undertaken by women are of two types, inside and outside the home. However, the woman also has some obligations to her creator. In terms of worship and social responsibilities, women's duties can sometimes be separated from men's. Undoubtedly, this difference is because men and women were created separately. This work, which we have examined, sheds light on its reader regarding controversial issues about women.

Keywords: Islamic law, Woman, Right, Justice, Judgment.

Dinlerin hepsinde ve her dönemde toplumun birçok kesiminde kadınlarla ilgili çeşitli tartışmalar yer almıştır. İncelemesini yaptığımız bu eser, söz konusu tartışmaları İslâmiyet ve Müslümanlar açısından ele almakta, kadınların hangi haklara sahip olduğu, İslâm'ın kadına nasıl bir değer atfettiği ve kadının sosyal hayattaki konumu gibi birbirinden değerli konuları fikhî perspektifle yorumlayıp okuyucuya sunmaktadır.

Yazar, eserinin ön sözünde takdire şayan bir davranışta bulunarak yapılan her çalışmada zayıf kalan birtakım mevzuların olabileceğini vurgulamış ve yaptığı çalışma ile ilgili eleştirilere açık olduğunu belirtmiştir.

Eserin birçok güçlü yönü bulunmaktadır. Bunlardan biri, kadının sadece bir eş olarak ele alındığı ve erkeklerin hakları üzerinden kadına birtakım rollerin biçildiği, kalıplaşmış bakış açısından uzak; kul olarak kadın, eş olarak kadın, anne olarak kadın, kız evlat olarak kadın, yönetici olarak kadın ve işçi olarak kadın gibi çok yönlü bir bakış açısıyla konuların işlenmesidir.

Çalışmanın güçlü yönlerinden bir diğeri, kadınlarla ilgili bazı uygulama ve hükümlerin günümüz şartları açısından yeniden değerlendirilmesi ve birtakım güncel mevzularla (örneğin kadının çalışma hayatında, siyasi ve sosyal hayatta etkin rol oynaması) ilgili soru işaretlerinin zihinlerden giderilmesidir.

Bu güçlü yönlerle birlikte “Kadının Erkekle Tokalaşması” başlığında, günümüzde giderek artan fitne ortamı göz ardı edilmiş ve şehvet söz konusu olmazsa tokalaşmada sakınca olmadığı ifade edilmiştir ki kanaatimizce insanların kalplerinde gizli olan şehvî duyguları ölçmek mümkün olmadığı için bu konuda ihtiyatlı davranmak gerekmektedir. Nitekim “sugar daddy” ve “sugar mommy”¹ gibi Batı kaynaklı bazı akımların gitgide (ülkemiz de dâhil olmak üzere) birçok bölgede yaygınlık göstermesi, yaşlılarla dahi tokalaşırken bir kez daha düşünmeyi zorunlu kılmaktadır.

Çalışmada şerî hükümler kadar, o hükümleri yorumlayan kişilerin de önem arz ettiğine dikkat çekilerek² kadınlara yönelik hükümlerle ilgili yazıp çizen ve değerlendirmede bulunan kimselerin ekseriyetle erkek

¹ Söz konusu akımlarda, maddi açıdan alt seviyede bulunan genç bir erkeğin/kadının, kendisinden yaşça çok büyük olan zengin bir karşı cinsle birtakim kurması söz konusudur. Bu sayede mevzubahis yaşlılar, birlikte oldukları gençlere hem manevi annelik/babalık yaparak onların maddi ihtiyaçlarını, eğitim ve bakım masraflarını üstlenmekte hem de bu kimselerle sevgili olma ihtiyaçlarını gidermektedirler. (American Chronicles (AC), “Apps to get sugar daddy or sugar mommy” (19.09.2022).

² Bk. “... kadınların camiye gitmelerini hoş karşılamayan bu geleneksel anlayış, dini hükümlerden ziyade dinle ilgili yorumlara dayanmaktadır.” Halil İbrahim Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2021), 20.

olmaları hasebiyle ilgili erkeklerin farkında olarak veya olmayarak kendi görüş ve düşüncelerini söz konusu hükümlerle birlikte sunduklarına dikkat çekilmiştir.³ Bu durumun çarpıcı örneklerinden birisi kadınların uğursuzluğu ile ilgili hadis kitaplarında aktarılan rivayettir. Söz konusu metin yıllar boyunca hiç araştırılıp doğruluğu sorgulanmamış, bilakis üzerinde tartışılıp kadının uğursuz oluşunun çocuk doğurmamasında mı yoksa huysuzluğunda mı olduğu hakkında çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Bununla beraber iyi bir araştırma yapıldığında rivayetin yanlış olmadığı fakat “eksik” olduğu, nitekim Hz. Peygamber’in, kadınları uğursuz gören Yahudilere bu düşünceleri sebebiyle lanet ettiği ortaya çıkmıştır.⁴

Eserde İslam hukuku ile ilgili bazı terimlerin açıklamasına dipnotta veya metnin içinde yer verilirken⁵ bazılarının da gözden kaçtığı ve yer yer bilen merkezli açıklamalar yapıldığı ve terimlerin anlamlarının verilmediği görülmektedir.⁶

Yazarın dikkat çekici ifadelerinden birisi, “Buna göre kadından kaynaklanan davranışların karşılıksız bırakılmaması Kur’ân’da tavsiye edilen hususlardandır.” cümlesidir.⁷ Bu cümlede problemli gördüğümüz nokta “davranışlar” şeklinde bir genelleme yapılmasıdır. Kadının ahlaksız davranışlarda bulunmasıyla diğer konulardaki itaatsizliği veya söz dinlemezliği eşit tutulmamalıdır.

Çalışmada yapılan genellemeler yukarıdaki örnekle sınırlı değildir. Nitekim yazar başka bir ifadesinde, “Erkek, eşinin giyim eşyalarını belli oranda bu şekilde temin etmekle mükellef olmakla birlikte, kadınların dolaplara sığmayacak kadar alışveriş yaptırdıkları da herkesin malumudur.”⁸ diyerek hem dolaplar dolusu kıyafet giyen erkekleri göz ardı etmekte hem de maddi imkanı kısıtlı olan veya kocası cimri olup da harcama yapmasına müsaade edilmeyen kadınları dışarıda tutmaktadır. Bununla beraber günümüzde çalışan kadınların da çoğalması sebebiyle

³ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 19-20.

⁴ Bünyamin Erul, “Hadis Yorumunun Sınırları”, *İlahiyat Akademi Dergisi* 7/8 (2018), 16-18.

⁵ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 36, 56, 105.

⁶ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 57, 103, 108.

⁷ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 70.

⁸ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 89.

gerek iş yerinde gerekse ev ortamında kazandığı para ile dolabını dolduran kadınların da olduğu dikkate alınırsa dolap doluluğu erkeği övmek ve kadını yermek için bir sebep olmamalıdır. Yine aynı sayfada yer alan, “Erkekler, günümüzde teberru mahiyetinde olan harcamaları ziyadesiyle yaparken...”⁹ ifadesinde de benzer bir genellemenin mevcut olduğu dikkat çekmektedir.

Çalışmanın başka bir bölümünü teşkil eden “Kadının Kocasına Hizmet Etmesi ve Ev İşlerini Yapma Zorunluluğu” başlığında Hz. Peygamber’in eşlerinin ve Hz. Peygamber’in kızı Hz. Fatıma’nın ev işleri yaptığıyla ilgili çeşitli rivayetlere yer verilmekte ancak bütün insanlığa bir rahmet ve örnek olarak gönderilen Hz. Muhammed’in ev işlerinde ailesine yardımda bulunduğu dair hiçbir rivayete yer verilmemektedir. Burada konuyla ilgili en azından birkaç rivayete yer verilmesi beklenirdi.

Yazar, kadının sıla-i rahim yapması mevzusu hakkında yerinde değerlendirmeler yapmış ve akrabalık haklarının önemine dikkat çekmiştir. Bir kadının, kocasının rızası olmadan ailesini ziyaret edemeyeceği gibi yaygın bir düşüncenin İslâm’ın özüne aykırı olduğuna değinilmiştir. Söz gelimi anne ve baba hakkının büyüklüğü, onları ziyaret edip bakımlarıyla ilgilenmenin önemi ve akrabalık bağlarını kesmenin İslâm’da yasaklanan bir durum olması gibi sebepler nedeniyle bir erkeğin bu hakkı karısının elinden almasının ona yapılan bir zulüm olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca yazar, kadının da bir insan olduğunu hatırlatmış ve âdeta “ev hapsinde” tutulurcasına sosyal hayattan mahrum edilmesinin psikolojik olarak da ona zarar vereceğine vurgu yapmıştır.

Yazar, kadının akıl ve dininin eksik olduğu söyleminden hareketle onlara getirilen bazı kısıtlamalar ve bu konuda yapılan tartışmalara yer verdikten sonra kendi görüşünü de dile getirerek isabetli bir açıklamada bulunmuştur. Yazarın açıklaması şu şekildedir: “Kadın aklının eksik olduğu hakiki anlamda kabul edildiği takdirde, mükellefiyet için aklın sıhhatinin şart olduğu bir din anlayışında akli yönden eksik olan bir

⁹ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 89.

varlığın herhangi bir dini sorumluluğunun olmaması gerekirdi.”¹⁰ Kadın ve erkeğin fitrat, ilgi ve beceri bakımından birbirinden farklı yaratıldığı yadsınamaz bir gerçektir. Bununla birlikte hem kadının hem de erkeğin kulluk ve cezaya muhatap olduğu bilindiği halde kadının aklen ve dinen eksik olduğunu ısrarla savunmak, sevap ve ceza durumunu açıklamayı güçleştirecektir. Eserde, kadının eksikliği ile ilgili aktarılan sözlerin kimi eserlerde Abdullah b. Mes`ud’a ait olduğunun tespit edilmesi ve bu türden inançların farklı din ve kültürlerde de yer aldığı ifade edilmesi konuya farklı bir bakış açısı getirmiştir.¹¹

Eserde dikkat çekilen önemli bir husus da kadınların yönetici olmasıyla ilgili yürütülen tartışmalarda hem onların yöneticiliğini destekleyenlerin hem de bu duruma karşı çıkanların aynı delilleri kullanarak kendi görüşlerini savunma çabası içine girdikleri ve nassları bir çatışma aracı haline getirdikleridir. Hatta annelerimize (Hz. Peygamber’in eşleri) özel bazı hükümlerin bile kimi zaman tüm kadınlar için genellendiğine dikkat çekilmiştir.¹²

Eser baştan sona incelendiğinde yazarın ele aldığı tüm konularla ilgili çeşitli rivayet ve görüşleri aktardıktan sonra bu nakiller ile yetinerek kenara çekilmediğini, bilakis günümüz fıkıhçılarından birisi olarak içinde bulunduğumuz şartları da dikkate alıp kendi yorum ve düşünceleriyle konuyu zenginleştirdiğini müşahede etmekteyiz.

Yazarın ele aldığı konudaki yetkinliği incelendiğinde ise “... lisans öğrencilerine ‘İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler’ ismiyle seçmeli ders okutmaya başladım.” ifadesinden de anlaşıldığı üzere bu alanda çalışma ve araştırmalar yapan bir İslâm hukuku profesörü olması, söz konusu dersin bu kitaptan işlenmesini faydalı kılmaktadır.¹³ Ayrıca eserin hitap kitlesinin geniş tutulması ve yazarın üslubunun akıcı ve anlaşılır olması da eserin hem kaynak olarak kullanılmasına hem de her seviyeden insana hitap etmesine katkı sağlamıştır. Çalışma, kaynak bakımından zengin olup, eserde birincil kaynak kullanımına da

¹⁰ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 189.

¹¹ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 182-197.

¹² Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 224-229.

¹³ Acar, *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*, 12.

dikkat edilmiştir. Ayrıca eserde ele alınan birçok mevzunun kadınlar hakkındaki kalıplaşmış fikirleri ve ön yargıları kırması açısından eserin çok değerli olduğunu belirtmek gerekir. Büyük bir emek ürünü olan söz konusu çalışma, haklarını öğrenmek isteyen kadınların ve kadınlar hakkında eksik bilgi sahibi olan veya ön yargılı düşünceler taşıyan erkeklerin okuması gereken değerli kitaplardandır.

Kaynakça

- Acar, Halil İbrahim. *İslâm Hukukunda Kadınlara Yönelik Hükümler*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 1. Basım, 2021.
- AC, American Chronicles. “Apps to get sugar daddy or sugar mommy”. Erişim 19.09.2022.
<https://www.americanchronicles.news/apps-to-get-sugar-daddy-or-sugar-mommy/>
- Erul, Bünyamin. “Hadis Yorumunun Sınırları”. *İlahiyat Akademi Dergisi* 7/8 (2018), 1-24.